9. Могила П. Требник / Петро Могила. – Канберра ; Мюнхен ; Париж, 1988. – Ч. I. – 424 с.

10. Могила П. «Крестъ Христа Спасителя и кождого человѣка», проповедь, произнесенная 4 марта 1632 г. / П. Могила // Архив Юго-Западной России. – Ч. 1. – Т.VIII. – Вып. 1. – Киев, 1914. – С. 386–421.

11. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер. – М., 1964–1973. – Т. 1–4.

12. Срезневский И. И. Словарь древнерусского языка : в 3т. / И. И. Срезневский. – М., 1989. – Т. 1. – Ч. 1.(А–Д). – IX+806 с.

УДК 81′373:82-312.9

Терсіна І.З.
(Київ, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ В РОМАНІ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ

Досліджено лексичні засоби інтенсифікації висловлення у циклі романів жанру фентезі сучасної англійської письменниці Дж. К. Ролінґ. Проаналізовано інтенсифікатори висловлення, які, висвітлюючи основні способи підкреслення експресивності повідомлення, демонструють особливу уяву письменниці, завдяки чому художній текст набуває самобутності.

Ключові слова: *засоби інтенсифікації висловлення, лексична експресивність, самобутність, авторська інтенція, ідіолектні словосполучення.*

Исследовано лексические средства интенсификации высказывания в цикле романов жанра фэнтези современной английской писательницы Дж. К. Ролинг. Проанализированы интенсификаторы высказывания, что представляют основные способы выделения экспрессивности сообщения, демонстрируют фантазию писательницы, благодаря чему художественный текст становится самобытным.

Ключевые слова: *средства интенсификации высказывания, лексическая экспрессивность, самобытность, авторская интенция, идиолектные словосочетания.*

The research highlights lexical means of a statement intensification in J.K. Rowling's Harry Potter book. The study suggests the analysis of intensificators demonstrating the major ways of emphasizing a statement expressiveness, therefore the literal text delivers the author's individuality.

Key words: *means of a statement intensification, lexical expressiveness, author's intention, word combinations.*

На сучасному етапі розвитку лінгвістики є характерним інтерес до питань ідіолектики. Лінгвальна інтерпретація художнього тексту не є вичерпною без дослідження авторського стилю і мовно-стильових ідіолектних особливостей висловлювань. Показовим у цьому плані є жанр фентезі, щобільше сучасний цикл дитячих творів Дж. К. Ролінґ про

© *Терсіна І.З., 2012*

Гаррі Поттера, що репрезентує появу індивідуально-авторських одиниць, які відображають реалії самобутнього світу, створеного уявою мовця. Об'єктом вивчення обрали словосполучення з прикметником.

Мета дослідження полягає у визначенні лексичних засобів інтенсифікації висловлення, утворених за допомогою прикметникових словосполучень, як експресивно маркованих елементів казкового тексту.

У формуванні і передачі авторської інтенції беруть участь одиниці різних рівнів мовної системи, оскільки стиль, як стверджує В. В. Одинцов, це цілісна сукупність „фактів експресії", які передають особливе смислове „забарвлення" висловлювання [1]. Інші дослідники додають: „Стиль досягається через трансформацію автором загальновживаних мовних елементів, а саме їх відбір, осмислення та комбінацію [2: 549]". Для створення художніх образів письменниця активно використовує різноманітні лексико-образні засоби інтенсифікації, серед інших утворені і за допомогою прикметникових словосполучень, в яких виражається специфіка авторських інтенцій. Саме в таких словосполученнях проявляється індивідуальне художнє бачення письменниці, її особливе сприйняття світу і образне його втілення.

Образи надають можливість передати читачу те особливе бачення світу, яке закладене у тексті і притаманне ліричному герою, автору, персонажам. Образам належить ключова позиція і при інтерпретації тексту вони розглядаються як важливі елементи у структурі цілого. Мовним втіленням образності є тропи та фігури мовлення [3: 75]. У текстах поттеріани такими лексико-образними засобами інтенсифікації, в яких вживаються різні моделі вільних прикметникових словосполучень, є:

- метафора: *„The forest was **black and silent** [5: 183]";*
- порівняння: *„The tunnel was so dark that they could only see a little distance ahead. The tunnel was **quiet as the grave** [6: 223]";*
- епітет: *„My ideal birthday gift would be harmony between **all magic and non--magic peoples** [6: 75]"; „The library was **pitch-black and very eerie** [5: 151]";*
- оксюморон: *„It looked **oddly familiar** [7: 45]".*

За семантикою ці лексико-образні засоби є мовленнєвими, із конотаціями індивідуального авторського бачення, які виходять із контексту. За структурними ознаками найвживанішими є моделі Adj+conj+Adj, Adv+Adj і Adj+as+N/Adj. Тропи і фігури мовлення, зокрема зі складом прикметникових словосполучень, маючи образну основу, характеризують, оцінюють, змальовують предмети, явища, внутрішні стани, виражають ставлення до них суб'єкта мовця. Ці лексичні засоби інтенсифікації надають художньому стилю романів великої емоційно-естетичної ваги, зумовлюють цілісність тексту як витвору мистецтва. У художній літературі з допомогою цих номінативних засобів активізується рецептивна спрямованість тексту, його дискурсивний вимір.

Створення зрозумілих і сприйнятних образів вигаданого світу досягається через експресивні структури **порівнянн,** як найбільш доступного для розуміння дітей способу пізнання і відображення казкової дійсності. Найпоширенішою прикметниковою *порівняльною* конструкцією у романах є конструкція з корелятивними прислівниками: *as … as… : (Vbe+as)+Apred+as+N/NP/Adj*, наприклад:

*„The enormous serpent, bright, poisonous green, **thick as an oak trunk**, had raised high [6: 234]";*

„His whole body rigid, he swayed where he stood and then fell flat on his face, ***stiff as a board*** *[5: 198]";*

„Her face was ***white as marble,*** *and* ***as cold,*** *yet her eyes were closed, so she wasn't petrified [6: 226]".*

Ідіолектні особливості словосполучень з прикметниками, які вступають у структури порівняння, найглибше проявляються у структурі складених прикметників, за основу порівняння в яких авторка вибирає предмети, об'єкти з реального світу, які вже відомі сучасному читачеві. Наведемо приклади:

„Twenty minutes later, left Eeylops Owl Emporium, which had been dark and full of rustling and flickering, ***jewel-bright eyes*** *[5: 63]"* – блиск в очах птахів-сов порівнюється з блиском прикрас;

„The little creature on the bed had ***large, bat-like ears*** *and* ***bulging green eyes the size of tennis balls*** *[6: 15]"* – порівняння вигаданого світу (*creature)* з реальним, вуха як у кажана і очі як тенісні м'ячики;

„He looked down and found himself gazing into a pair of ***lamp-like yellow eyes*** *[6: 95]"* – очі порівнюються з розміром лампочок;

„Steam was billowing from under the crumpled bonnet; Hedwig was shrieking in terror, ***a golf-ball-sized lump*** *was throbbing on Harry's head where he had hit the windscreen, and to his right, Ron let out a low, despairing groan [6: 59]"* – кусок порівнюється з розміром у реальному світі м'ячика у грі в гольф;

„Ron was indistinguished from Crabbe, from the ***pudding-bowl haircut*** *to the* ***long, gorilla arms*** *[6: 162]"* – зачіска і руки порівнюються з реальними предметами: формою тарілки для пудингу і руками як у горили;

„Mundungus did not look particularly reassured, but Moody was already pulling half a dozen ***eggcup-sized glasses*** *from inside his cloak, which he handed out, before pouring a little Polyjuice Potion into each one [8: 48]"* – розмір фужерів для соку порівнюється з реалією нашого світу.

Такі висловлювання сприймаються, як правило, як експресивні, тобто образні і емоційно забарвлені, що відображають емоційний настрій авторки, її бажання вийти за рамки нейтрального викладу думок.

Для інтенсифікації висловлення у стилі Дж. Ролінґ характерні поодинокі метафори, які утворені прикметниковими словосполученнями. Наведемо приклади:

„The storm had blown itself out by the following morning, though the ceiling in the Great Hall was ***still gloomy*** *[9: 23]";*

„The room ***went quiet.*** *Harry thought … What scared him most in the world? [7: 103]";*

„She ***went very red*** *and muttered 'hello' without looking at him [7: 51]".*

У порівнянні *large as bear* метафора взаємодіє з гіперболою. Гіперболізована метафора, вжита у компаративному сполученні, є одним із важливих стилістичних засобів образної характеристики. За допомогою цього виражального засобу автор намагається підсилити враження читача, підкреслюючи великі розміри велетня Хаґріда, і навіть створює комічний ефект. Інша метафора змальовує Сіріуса Блека, який їсть *'in a very doglike way'*, і є анімагом, що може перетворюватися у собаку. Як видно, специфіка образного освоєння дійсності письменницею пов'язана із такою споконвічною тематикою як світ природи.

Серед лексичних засобів інтенсифікації, побудованих на моделі прикметникових словосполучень, часто (75%) вживаються **епітети**. Епітетам властива обов'язкова наявність емотивних та експресивних конотацій, завдяки яким виражається ставлення авторки до предмета.

Вдаючись до епітетних конструкцій, Дж. Ролінґ створює самобутні образи вигаданого нею світу, які акцентують її яскраву авторську індивідуальність. У виборі епітетів індивідуальність авторки не стиснута рамками традиційних і умовних означень предмета. Наступні словосполучення з прикметниками, які вжиті у текстах поттеріани у функції епітетів, є нормою, тобто часто використовуються у письмовому та усному мовленні для опису предметів реального світу. Наведемо приклади:

„The Weasleys were clearly one of those ***old wizarding families*** *the pale boy in Diagon Alley had talked about [5: 75]";*

„They reached Hagrid's house, ***sad and sorry-looking*** *with its blank windows [6: 201]".*

Ідіолектні особливості словосполучень з прикметниками у функції епітетів проявляються у тому, що вони можуть вживатися для описів предметів і явищ лише казкової дійсності, вигаданого авторкою світу:

„Mr. Dursley, however, had a perfectly ***normal, owl-free morning*** *[5: 9]";*

„He was a thin man, going bald, but the little hair he had was as red as any of his children. He was wearing long green robes which were ***dusty and travel-worn*** *[6: 33]".* Авторка вживає епітет, не конвенціонального утворення *travel-worn* для опису одежі, як правило, звичайно вживають епітет *worn-out* про людей.

Стилістична експресивність прикметникових словосполучень досягається за рахунок групового упорядкування компонентів, що виконують функцію епітета. Прикметною рисою індивідуального стилю авторки є дво-трикомпонентні словосполучення з прикметниками, індивідуальність та експресивність яких проявляється в тому, що в таких бінарних структурах використовуються «не синоніми» в лінгвістичному значенні, хоча такі прикметники лежать в одній семантичній площині. Такі бінарні структури використовуються у текстах у функції епітету для описів різних аспектів і параметрів живого і неживого світу. Наприклад, в наведених прикладах прикметники семантично і логічно підпорядковані:

„He was a ***big, beefy man*** *with hardly any neck, although he did have a very large mustache [5: 7]";*

„The envelope was ***thick and heavy*** *[5: 30]";*

„Harry got out too, and after a minute or so, Ron seemed to regain the feeling in his limbs and followed, ***still stiff-necked and staring*** *[6: 207]"* – бінарні прикметники тут підпорядковані ідеї емоційного потрясіння, яке пережив Рон, і тому вони в одній синтагматичній площині.

Емоційно-художня функція дво-компонентних словосполучень з прикметниками полягає у навмисній деталізації описаного предмету з метою експресивного і логічного підсилення смислу висловлювання або підпорядковування вимогам ритму: ***p****leased and* ***p****roud;* ***a****bashed and* ***a****ngry; invis****ible*** *and irresist****ible****.*

Стилістично маркованими є вживання більше двох прикметників в одному синтагматичному ряді, що уточнює основний зміст висловлювання і підсилює його емоційність:

„A wizard – ***young, foolish and gullible*** *– wandered across my path [10: 709]";*

,,He had made himself a black armband out of what looked like a rag dipped in boot polish and his eyes were ***puffy, red and swollen*** *[11: 451]";*

,,So, you three have been on the run, how long?' asked a ***new, mellow and pleasant*** *voice [8: 243]".*

Нанизування прикметників у трикомпонентних структурах реалізується, як правило, для опису діючих осіб і підпорядковується правилам сполучення сучасної англійської мови.

,,And some was goggling through the bars to him: ***a freckle-faced, red-haired, long-nosed*** *someone [6: 23]".* У цьому реченні відбувається нанизування компонентів однакових за своїми структурно-словотворчими характеристиками і моделями *adj+faced/nosed/haired*, всі зібрані прикметники не відповідають уяві про красу чи приємну зовнішність у реальному світі:

,,Now she seemed ***older and much more serious and purposeful*** *[11: 151]";*

,,Never one had he imagined Dumbledore's childhood or youth; it was as though he had sprung into being as Harry had known him, ***venerable and silver-haired and old*** *[8: 24]".*

Вживання епітетних ланцюжків – характерна риса стилю Дж. Ролінґ, що створює необхідний емоційний тон розповіді. За допомогою різних епітетних конфігурацій створюється дуже яскраве, детальне бачення того чи іншого моменту. Структурно комбінуючи таким чином прикметникові словосполучення, письменниця досягає високої міри образності: їй вдається чітко і лаконічно виразити ставлення до світу через призму дитячої свідомості.

У системі лексичних засобів інтенсифікації, що письменниця використовує для створення образності розповіді, важливе місце займають означальні компоненти прикметникових словосполучень, які виражені *похідними прикметниками-конституентами*. Такі компоненти дають широкі можливості для відображення в синтетичних образах суб'єктивного авторського бачення світу. Наприклад:

,,Mr Weasley, Fred and George were all observing him, ***stony-faced*** *[11: 320]";*

,,Owl feathers, apple cores, a number of spellbooks ***lay higgledy-piggledy*** *among the tangled robes on his bed [11: 42]";*

,,Harry sat there, ***white-faced and furious****, staring at Uncle Vernon, hardly able to believe it [7: 20]";*

,,Kwikspell is an ***all-new, fail-safe, quick-result, easy-learn*** *course [6: 98]".*

Серед похідних прикметників у складі прикметникових словосполучень привертають увагу експресивні індивідуально-авторські утворення. Письменниця активно використовує словотвірні ресурси сучасної англійської мови, створюючи нові одиниці на основі уже існуючих моделей. Деколи має місце відхилення від конвенціональних правил словотворення, що не заважає розумінню індивідуально-оказіональних одиниць. Особливо цікавими є гостро-емоційні епітети-оцінки із суфіксом *-like*. Використання таких порівняльних епітетів є цікавою особливістю стилю Дж. Ролінґ і слугує одним із ефектних засобів типізації персонажів. Наприклад: *,,The little creature on the bed had large, bat-like ears and bulging green eyes the size of tennis balls [6: 15]"; ,,Harry had to crane his neck to look up into the giant face above: it was ancien****t and monkey-like*** *[6: 226]"; ,,MrMalfoy said nothing. His face was* ***suddenly masklike*** *[6: 247]".* Такі означення використовуються для більш стислого і лаконічного опису персонажів; або, як й інші образні

засоби, які використовує письменниця, для створення комічного ефекту, вираження сатиричного або іронічного ставлення до героїв. Наприклад: *,,He stood* ***poker-straight*** *and* ***awkward-looking*** *[11: 320]"; ,,Harry lay awake trying to convince himself that his feelings for Ginny were entirely* ***older-brotherly*** *[11: 271]"; ,,Mr Dursley had a perfectly normal,* ***owl-free*** *morning [5: 9]"; ,,I won't have this* ***namby-pamby****,* ***wishy-washy*** *nonsense about not hitting people who deserve it [7: 24]"*. Характерними для авторського стилю є похідні прикметники утворені з допомогою напів-префікса half-: *half-exaspereted, half-commiserating; half-terrified, half-furious; half-amused, half-exasperated; half-exasperated, half-admiring.*

Для опису зовнішності героїв популярними в романах є словосполучення з похідними прикметниками моделі *adj+participle (ed)* :

,,Then Malfoy turned into ***the hook-nosed teacher****, Snape, whose laugh became high and cold [5: 97]";*

*,,****The tall, thin, black-haired man*** *standing next to her put his arm around her [5: 153]";*

,,As Gryffindors came spilling onto the field, he saw Snape land nearby, ***white-***

-faced and tight-lipped *then Harry felt a hand on his shoulder and looked up into Dumbledore's smiling face [5: 164]";*

,,Fred and George Weasley were sitting, ***puffy-eyed and tousle-haired****, next to fourth-year Alisia Spinnet [6: 83]";*

,,There was also an ***enormous, claw-footed desk****, and, sitting on a shelf behind it, a shabby, tattered wizard's hat – the Sorting Hat [6: 155]";*

,,His lip was trembling, and in the absence of his usually toothy grin, he looked ***weak-chinned and feeble*** *[6: 218]".*

Створення нових прикметників, які використовуються у атрибутивній і предикативній функціях, пояснюється необхідністю відображення вигаданого світу, предмети, об'єкти, герої якого повинні бути зрозумілі сучасному читачеві.

Наступні приклади індивідуально-оказіональних словосполучень з прикметниками можна спостерігати лише у текстах поттеріани, у зображенні нереального, незвичайного світу, світу казки, у яких і знаходимо ідіолектні особливості мовних одиниць, як іманентної ознаки індивідуальності стилю письменниці.

,,MrDursley, however, had a ***perfectly normal, owl-free morning*** *[5: 9]";*

,,Hagrid could be seen from the upstairs windows defrosting broomsticks on the Quidditch field, bundled up in ***a long mole-skin overcoat,*** *rabbit fur gloves, and* ***enormous beaverskin boots*** *[5: 133]"* - *mole-skin* може бути лише у казці, *beaverskin* більш реально.

,,And some was goggling through the bars to him: ***a freckle-faced, red-haired, long-nosed someone*** *[6: 23]"* - зібрані всі прикметники, які не відповідають уяві про красу чи приємну зовнішність у реальному світі.

,,He decided just to drop the first one he caught over the hedge, but the gnome, sensing weakness, sank its ***razor-sharp teeth*** *into Harry's finder and he had a hard job shaking it off [6: 33]"* - *razor-sharp* конвенціональне слово, але не у сполученні з *teeth.*

,,Mr Lucius Malfoy strode into Hagrid's hut, swathed in a long black travelling cloak, smiling ***a cold and satisfied smile*** *[6: 194]"* - прикметники, які

які описують посмішку явно індивідуальні для авторки.

,,He didn't look ***remotely handsome*** *any more [6: 218]"* - прикметник *handsome* у сполученні з *remotely* дуже індивідуальне поєднання.

Особливо привертають увагу експресивні словосполучення з прикметниками кольору. Прикметники кольору у текстах поттеріани супроводжуються детермінантами-іменниками, що в цілому допомагає створити вигаданий світ з опорою на факти та об'єкти знайомого для читача реального світу. Деякі словосполучення з прикметниками описують колір, чи його відтінок, який можна виявити лише у містичному, нереальному світі. Наведемо приклади:

„Madam Malkin was a squat, smiling witch ***dressed*** *all* ***in mauve*** *[5: 59]".* У цій конструкції, як правило, інші кольори крім *white* не вживаються.

„Filch owned a cat called MrsNorris, a scrawny, ***dust-colored creature*** *[5: 99]".* У цьому реченні вживається колір незвичного зображення.

„The sky was a clear, ***forget-me-not blue,*** *and there was a feeling in the air of summer coming [5: 168]";*

„She was already wearing a ***salmon-pink cocktail dress*** *[6: 13]";*

„He was wearing a strange mixture of clothes: ***a pin-striped suit,*** *a scarlet tie, a long black cloak and* ***pointed purple boots.*** *Under his arm he carried* ***a lime-green bowler*** *[6: 193]";*

„Summer was creeping over the grounds around the castle; sky and lake alike turned ***periwinkle blue*** *and flowers large as cabbages burst into bloom in the greenhouses [6: 196]";*

„With roar, the fire turned ***emerald green*** *and rose higher than Fred, who stepped right into it, shouted, 'Diagon Alley!' and vanished [6: 41]"*- колір незвичний для опису вогню.

„As Ron walked, open-mouthed, toward it, it moved slowly toward him, exactly like a large, ***turquoise dog*** *greeting its owner [6: 203]".* Цей колір можливий лише у казці.

Таким чином, стильовою домінантою романістики Дж. Ролінґ є використання лексико-образних засобів інтенсифікації, серед інших утворені за допомогою прикметникових словосполучень, в яких виражається специфіка авторських інтенцій. Взаємодія використаних авторкою лексичних засобів інтенсифікації, вжитих у прикметникових словосполученнях для передачі змісту, дає можливість проникнути у суть творів і краще зрозуміти світогляд і настрій, виражений у романах поттеріани жанру фентезі.

Утворені художні засоби за допомогою ідіолектних особливостей прикметникових словосполучень – є елементами індивідуальної майстерності письменниці, що власне і виділяє її поміж творчості інших сучасних письменників дитячої літератури. Автори книги „Зарубіжні дитячі письменники у Росії" у статті про Дж. Ролінґ виділяють „художньо-психологічний і художньо-педагогічний феномен книг талановитої письменниці, яка володіє і художнім даром оригінального сюжетостворення, і майстерністю стиліста [4: 354]".

ЛІТЕРАТУРА

1. Одинцов В. В. Стилистика текста / В. В. Одинцов. – [2-е изд., стер.]. – М.: Эдиториал УРСС, 2004. – 263 с.

2. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. – [2-е вид., випр. і доп.]. – К.: Академія, 2007. – 752 с. – Серія (Nota bene).

3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Стилистика декодирования: [учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. «Иностранные языки»] / И. В. Арнольд. – [3-е изд., стер.]. – М.: Просвещение, 1990. – 301 с.

4. Зарубежные детские писатели в России : библиографический словарь / [Е. Р. Боровская, Л. Н. Дмитриевская, Г. Ю. Завгородняя и др.]; общ. ред. И. Г. Минералова. – М. : Флинта: Наука, 2005. – 520 с.

5. Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone / J. K. Rowling. – London: Bloomsbury, 1997. – 215 p.

6. Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets / J. K. Rowling. – London: Bloomsbury, 1998. – 257 p.

7. Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban / J. K. Rowling. – London: Bloomsbury, 1999. – 317 p.

8. Rowling J. K. Harry Potter and the Deathly Hallows / J. K. Rowling. – London: Bloomsbury, 2007. – 607 p.

9. Rowling J. K. Harry Potter and the Order of the Phoenix/ J. K. Rowling. – London: Bloomsbury, 2003. – 638 p.

10. Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire / J. K. Rowling – London: Bloomsbury, 2000. – 665 p.

11. Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince / J. K. Rowling – London: Bloomsbury, 2005. – 607 p.

УДК 008

Тер-Минасова Д.И.
(Москва, Россия)

ИМИДЖ, ОБРАЗ И СТЕРЕОТИП В КУЛЬТУРНОМ ПОЛЕ РУССКОГО ЯЗЫКА

Стаття присвячена розгляду особливостей полісемантичних понять імідж, образ і стереотип з точки зору їхнього трактування в лінгвістичному і культурному середовищі російської мови.

Ключові слова: *імідж, стереотип, образ, мова, культура.*

Статья посвящена рассмотрению особенностей полисемантичных понятий имидж, образ и стереотип с точки зрения их трактовки в лингвистической и культурной среде русского языка.

Ключевые слова: *имидж, стереотип, образ, язык, культура.*

The article deals with some characteristic features of the term image and stereotype as well as difference in their usage that appear unnatural in the English language, but absolutely vital in Russian.

Key words: *image, stereotype, language, culture.*

В языке любой культуры с определенной периодичностью могут появляться иноязычные слова. Этому процессу способствуют изменение жизни, появление новых про-

© *Тер-Минасова Д.И., 2012*